

A SZOLIDARITÁSI ALAP

Az Európai Unió Szolidaritás Alapja lehetővé teszi, hogy jelentős természeti katasztrófák esetén az Unió pénzügyi támogatást nyújtson tagállamok, csatlakozás előtt álló országok vagy egyes régiók számára.

JOGALAP

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 175. cikkének (3) bekezdése és 212. cikkének (2) bekezdése, az Európai Unió Szolidaritási Alapjának létrehozásáról szóló, 2002. november 11-i 2012/2002/EK tanácsi rendelet és az Európai Unió Szolidaritási Alapjának létrehozásáról szóló 2012/2002/EK tanácsi rendelet módosításáról szóló, 2014. május 15-i 661/2014/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet.

CÉLKITŰZÉSEK

Az Európai Unió Szolidaritási Alapja lehetővé teszi, hogy az EU szolidáris és hatékony módon támogassa a tagállamokat vagy a csatlakozás előtt álló országokat a jelentős környezeti katasztrófák következményeinek kezelésére irányuló erőfeszítéseikben. A Szolidaritási Alap révén, melyet nem az EU költségvetéséből finanszíroznak, évente legfeljebb 500 millió euró (2011-es árakon) bocsátható rendelkezésre, amely kiegészíti az érintett tagállam(ok) vészhelyzeti fellépésekre fordított állami kiadásait.

KÖLTSÉGVETÉS ÉS EREDMÉNYEK

A Szolidaritási Alapot a 2002. november 11-i 2012/2002/EK rendelet hozta létre a 2002 nyarán Közép-Európát sújtó rendkívüli árvizekre adott válaszul. Azóta 24 európai ország kapott 80 katasztrófhelyzet (árvizek, erdőtüzek, földrengések, viharok és aszályok) kapcsán támogatást az alapból, összesen több mint 5 milliárd euró értékben.

A. Alkalmazási terület és támogathatóság

A Szolidaritási Alap elsősorban olyan jelentős természeti katasztrófák esetén nyújt támogatást, amelyek komoly következményekkel járnak az életkörülményekre, a természeti környezetre vagy a gazdaságra nézve valamely tagállam vagy tagjelölt ország egy vagy több régiójában. Egy természeti katasztrófa akkor minősül jelentősnek, ha (a tagállamban vagy tagjelölt országban) a katasztrófa által okozott közvetlen kár (2011-es árakon számolva) meghaladja a 3 milliárd eurót, vagy nagyobb, mint a kedvezményezett állam bruttó nemzeti jövedelmének 0,6%-a. A „regionális természeti katasztrófa” fogalmát is meghatározták: olyan természeti katasztrófa egy

NUTS 2 régióban, amely az adott régió bruttó hazai termékének (GDP) 1,5%-át meghaladó közvetlen kárt okoz. Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 349. cikke szerinti legkülső régiók esetében ez a küszöbérték a régió GDP-jének 1%-a.

1. Intézkedések

A Szolidaritási Alapból nyújtott támogatás a kedvezményezett tagállam állami kiadásait kiegészítő támogatás formáját ölti és célja olyan károk enyhítésére irányuló intézkedések finanszírozása, amelyekre elvileg nem köthető biztosítás. Az alábbi sürgős intézkedések támogathatók:

- az energiával, az ivóvízzel és szennyvízzel, a távközléssel, a közlekedéssel, az egészségüggyel és oktatással kapcsolatos infrastruktúrák és létesítmények működésének azonnali helyreállítása;
- átmeneti szállás biztosítása és a mentőszolgálatok támogatása az érintett lakosság szükségleteinek kielégítése érdekében;
- a megelőzést szolgáló infrastruktúra azonnali helyreállítása és a kulturális örökség megóvása;
- a katasztrófa által sújtott területek azonnali megtisztítása, beleértve a természeti övezeteket is.

2. A kérelem benyújtása

A katasztrófa által sújtott államnak a katasztrófa által okozott első károk bekövetkezését követően legfeljebb 12 héten belül be kell nyújtania a Bizottsághoz az alapból történő támogatás iránti kérelmét. Az érintett államnak meg kell becsülnie a természeti katasztrófa által okozott teljes közvetlen kárt, valamint annak hatását az érintett lakosságra, gazdaságra és környezetre, továbbá a szükséges intézkedések költségét, és tájékoztatást kell adnia a katasztrófák kockázatának megelőzésével és a természeti katasztrófák kezelésével kapcsolatos uniós jogszabályok alkalmazása mellett igénybe vett egyéb finanszírozási forrásokról.

3. Végrehajtás

A támogatás odaítélésére irányuló eljárás, melyet egy költségvetési eljárás követ, több hónapig tarthat. Miután az előirányzatokat elkülönítik, a támogatást a Bizottság és a kedvezményezett állam közötti megállapodás aláírását követően fizetik ki.

A 2014-es reform lehetővé tette a tagállamok számára, hogy előzetes kifizetéseket kérjenek, melyek odaítéléséről a Tanács dönt, ha van elegendő rendelkezésre álló forrás. Az előleg összege nem haladhatja meg a Szolidaritási Alapból származó pénzügyi hozzájárulás előzetes teljes összegének 10%-át, és legfeljebb 30 millió euró lehet.

A kedvezményezett állam felel a támogatás felhasználásáért és elköltésének ellenőrzéséért (azonban a Bizottság helyszíni ellenőrzéseket végezhet az alapból finanszírozott fellépések vonatkozásában). A sürgősségi intézkedéseket visszamenőleges hatállyal is finanszírozhatják, a katasztrófa első napjától számolva.

Az intézkedéseket nem lehet duplán finanszírozni, és a kedvezményezett államok feladata annak biztosítása, hogy a Szolidaritási Alap által fedezett költségeket ne

támogassák más uniós pénzügyi eszközök révén (különös tekintettel a kohéziós, a mezőgazdasági és a halászati eszközökre).

4. A támogatás felhasználása

A támogatást a megítélés időpontjától számított 18 hónapon belül kell felhasználni. A kedvezményezett állam köteles visszafizetni az esetlegesen fel nem használt részt. E 18 hónapos időtartam lejártát követő hat hónapon belül a kedvezményezett állam a végrehajtásról jelentést nyújt be a Bizottságnak. E dokumentum részletesen tartalmazza a Szolidaritási Alapból támogatott kiadásokat és a kapott egyéb támogatások forrásait, beleértve a biztosítók által kifizetett összegeket és a harmadik felektől kapott kártérítést.

5. Éves jelentés és számvevőszéki ellenőrzés

A Bizottság éves jelentést készít a Szolidaritási Alap tevékenységéről. A legutóbbi éves jelentés 2016-ról szól, és megállapítja, hogy az év során hat alkalommal pályáztak az alap igénybevételeire: Görögországból (lefkadai földrengés); az Egyesült Királyságból (árvíz); Németországból (alsó-bajorországi árvíz); Ciprusról (aszály és tüzek); Portugáliából (madeirai tüzek); és Olaszországból (földrengések). Valamennyi említett ügy zöld utat kapott a Bizottságtól: a görögországi földrengés és a németországi áradások esetében a Szolidaritási Alapot 2016-ban mobilizálták, a többi négy kérelem esetében a döntések 2017 elején születtek meg. Az éves jelentés szerint 2016-ban a Szolidaritási Alap négy korábbi beavatkozási eljárását zárták le.

A Számvevőszék egy 2012-es különjelentése foglalkozott a 2009-es olaszországi Abruzzo régióbeli L'Aquila-i földrengéssel is. Ez volt a legsúlyosabb természeti katasztrófa, amelyet a Szolidaritási Alapnak létrehozása óta kezelnie kellett. Összesen több mint 500 millió euró támogatást nyújtott. A jelentés megállapította, hogy egy rendkívül összetett projekt (CASE) kivételével a finanszírozott projektek megfeleltek a rendelkezéseknek.

B. A Szolidaritási Alap 2014-es reformja

2005-ben a Bizottság javasolta az alap hatályának kiterjesztését és a támogatást elérhetővé tevő beavatkozási küszöbértékek csökkentését, azonban a javaslatot a tagállamok többsége blokkolta. A helyzet feloldása érdekében az Európai Unió Szolidaritási Alapjának jövőjéről szóló, 2011. október 6-i közleményében a Bizottság javaslatokat tett az alap működésének javítására, azonban ez nem vezetett a vita újraélesztéséhez. 2013. július 25-én a Bizottság benyújtott egy új jogalkotási javaslatot, amelyet rendes jogalkotási eljárás keretében tárgyaltak meg, és így 2014. május 15-én hatályba lépett a 661/2014/EU módosító rendelet. A Szolidaritási Alap végrehajtására vonatkozó új szabályok az alábbiakról rendelkeznek:

- gyorsabb kifizetési eljárások, az előzetes kifizetések bevezetése, több idő biztosítása a kedvezményezett államoknak a rendelkezésükre álló támogatások felhasználására (12 helyett 18 hónap);
- a hatályra és a támogathatóságra vonatkozó szabályok pontosítása;
- nagyobb hangsúly a természeti katasztrófák megelőzésére és hatásaik enyhítésére.

C. A salátarendelethez foglalt egyszerűsítési intézkedések

Az összetett „salátarendelet” (a felülvizsgált költségvetési rendeletet magában foglaló és egyidejűleg több rendeletet módosító, 2018. július 18-i (EU, Euratom) 2018/1046 rendelet) egyszerűsített mobilizációs (költségvetés-módosítási tervezet) és átcsoportosítási eljárást, valamint kötelezettségvállalási előirányzatoknak a Szolidaritási Alapra való automatikus átvezetését tartalmazzák.

AZ EURÓPAI PARLAMENT SZEREPE

Az Európai Unió Szolidaritási Alapjáról, annak megvalósításáról és alkalmazásáról szóló, 2013. január 15-i állásfoglalásában^[1] az Európai Parlament rámutatott az alap fontosságára, amely az EU fő eszköze a komoly katasztrófák esetén történő beavatkozásra. Ugyanakkor bírálta, hogy elfogadhatatlanul hosszú ideig tart a támogatás nyújtása az érintett régiók vagy tagállamok számára, és felszólított ezen idő lerövidítésére a vonatkozó eljárások egyszerűsítése és az előlegfizetés lehetőségének bevezetése révén, amely elemek szerepelnek a 2013. júliusi új jogalkotási javaslatban is. A Bizottság javaslata tartalmazta a Parlament más ötleteit is, például a katasztrófák fogalmának, valamint az alap hatályának egyértelműbb és pontosabb meghatározását, hogy csökkenjen az ezen uniós eszköz reformját ellenző számos tagállam szkepticizmusa.

A Bizottság fent említett, 2013. júliusi javaslata alapján a Parlament és a Tanács is elfogadott egy-egy állásfoglalást, melyek alapján 2014 februárjában intézményközi tárgyalásokra került sor, és a rendes jogalkotási eljárás keretében három ülést követően első olvasatban kompromisszum született. Az új szabályok 2014 júniusában léptek hatályba.

A Parlament tárgyalási pozíciója tartalmazta az előlegfizetési mechanizmus határozott támogatását. Ez az új rendelkezés, melyet a Tanács eredetileg törölt, része az elért kompromisszumnak (a bizottsági javaslatban szereplő küszöbértékkel, azaz 10%, de legfeljebb 30 millió EUR).

A regionális katasztrófák támogathatóságára vonatkozó küszöbérték tekintetében a végleges megállapodás a Bizottság javaslatának megfelelően megtartotta a regionális GDP 1,5%-ának megfelelő arányt, de a Parlament elérte, hogy az Európai Unió legkülső régióira a GDP 1%-ának megfelelő, alacsonyabb arány vonatkozzon. A további eredmények közé tartozik a pályázatok tagállamok általi benyújtási határidejének meghosszabbítása 12 hétre (a Bizottság és a Tanács álláspontja 10 hét volt), egy hathetes határidő bevezetése a Bizottság számára a pályázatok megválaszolására és az alapból történő hozzájárulások felhasználhatósága időszakának kibővítése 18 hónapra (a Bizottság és a Tanács álláspontja 12 hónap volt).

A technikai segítségnyújtás elvileg nem támogatható, azonban a Parlament elérte, hogy engedélyezzenek eltérést ettől, és így a kompromisszum része lett, hogy a projektek előkészítéséhez és végrehajtásához közvetlenül kapcsolódó technikai segítségnyújtás költségei támogathatók.

[1]HL C 440., 2015.12.30., 13. o.

A Parlament „az Európai Unió Szolidaritási Alapja: értékelés” című, 2016. december 1-jei állásfoglalásában^[2] kiemelte „a 2014. évi reform fontosságát, amely sikeresen leküzdötte a tanácsi akadályokat, és végül teljesítette a jobb reagálókészség és a segítségnyújtás hatékonyságának javítása terén ismételten felmerülő parlamenti kívánalmakat, melyek célja gyors és átlátható reakció biztosítása a természeti katasztrófák által sújtott polgárok megsegítése érdekében”.

A Parlament üdvözölte a fent említett salátarendelethez irányuló javaslatban a Bizottság által javasolt új rendelkezéseket, és társjogalkotóként a rendes jogalkotási eljárás keretében támogatta az egyszerűsítésre és a finanszírozás könnyebb mobilizálására irányuló módosításokat.

Diána Haase
05/2019

[2]HL C 224., 2018.6.27., 140. o.

